

РЕЦЕНЗИЯ

от проф. д-р Пелагия Михайлова Терзийска, ЮЗУ „Неофит Рилски”–

Благоевград

на дисертационен труд на тема: **„УПРАВЛЕНИЕ НА ДЕТСКАТА ГРАДИНА В ЕЛЕКТРОННА СРЕДА”**, за получаване на образователната и научна степен „доктор” в област на висше образование 1. Педагогически науки, професионално направление 1.1. Теория и управление на образованието

Автор: Радостина Василева Спасова

Научен ръководител: Проф. д-р Янка Тоцева

Настоящата рецензия е изготвена на основание заповед № 1329 от 20.06.2025 на ректора на ЮЗУ „Неофит Рилски“, както и на решение на научното жури по процедурата.

Общо представяне на процедурата и докторанта

Процедурата и представеният комплект от документи е съобразен със ЗРАС, чл. 56 от Вътрешните правила за развитие на академичния състав на Югозападен университет „Неофит Рилски“.

Радостина Василева Спасова е докторант в задочна форма на обучение по професионално направление 1.1. Теория и управление на образованието в катедра „Управление на образованието и специална педагогика“, Факултет по педагогика на ЮЗУ „Неофит Рилски“.

Образованието, което получава и професионалният опит, който придобива мотивират Радостина Спасова да продължи обучението си в докторска програма „Управление на образованието“ на ЮЗУ „Неофит Рилски“ и да реализира изследователска дейност по актуални проблеми на съвременното управление на детската градина.

Докторант Спасова придобива образователно-квалификационна степен „бакалавър“ по педагогика във Факултета по педагогика при СУ „Св. Климент Охридски“ и магистърска степен по предучилищната

педагогика във ФНПП. В този факултет получава и допълнителна едногодишна професионална подготовка по Специална педагогика. Работи последователно от април 1999 г. до октомври 2016 г. в ДГ № 11 „Знаме на мира,, – гр. Перник като помощник възпитател, а след това и учител на деца от 2 до 7 години. По проект „Подкрепа за равен достъп и личностно развитие” почти две години работи като логопед. От октомври 2016 г. до момента е директор на детската градина.

Натрупаният опит в областта на предучилищното образование и в процеса на управление на детска градина предоставя достатъчно възможности на докторант Спасова да реализира дисертационното изследване и допринесе за обогатяване на теорията и управлението на образованието.

Актуалност на тематиката

Технологичният напредък в образованието през последните десетилетия провокира значими промени в управлението на образователните институции, включително и в управлението на детската градина. Въвеждането на електронни платформи и инструменти води до подобряване на ефективността в нейното управление. Електронното управление отговаря на предизвикателства, пред които е изправена съвременната детска градина, предлага нови възможности за решаване на възникнали проблеми, улеснява административните процеси и комуникацията с родителите. Това е управление, което подпомага процесът на търсенето на адекватни за спецификата на детската градина решения, допринася за оптимизиране на ресурсите и взаимодействието между различните участници.

Намирането на оптимален вариант за управление на детската градина в електронна среда, за вземането на възможно най-добрите управленски решения прави дисертационното изследване на докторант Спасова актуално и значимо, заслужаващо специално внимание. В него се поставя акцент върху разкриване на различни аспекти на управлението в електронна среда, на мястото и значимостта на тази среда за оптимизирането на управленските процеси в детската градина.

Представяне на труда и оценка на съдържанието

Представеният за рецензиране дисертационен труд съдържа 158 страници основен текст плюс 10 страници библиография и 9 страници приложения. Списъкът на използваната литература включва 120 заглавия (включително и интернет източници), от които 104 на кирилица и 16 на латиница.

Дисертационният труд е разработен в увод, три глави и заключение.

В увода докторант Спасова аргументирано обосновава актуалността на изследваната проблематика. Формулира обекта и предмета, целта и задачите, както и три хипотези на научното изследване. Посочва използваните методи - теоретични методи и методи на емпиричното изследване, а също така и етапите, през които преминава на изследването.

Представянето на литература, свързана с разкриване на теоретични концепции, принципи и особености на управлението в контекста на детската градина е направено в *първа глава*. Акцент е поставен върху значимостта на стратегическото планиране за ефективното управление на образователната институция. Изброени са модели на образователния мениджмънт според класификацията на Tony Bush с посочените от него основни характеристики и приложение на всеки модел. Направен е изводът, че всеки от тях, предлага различна интерпретация за същността на управлението в образователните институции, без да се получава цялостна картина за тях. Посочени са някои предизвикателства, пред които е изправено управлението на образователните институции. Описано е предизвикателството управление чрез целеполагане, според схващанията на Пламен Радев.

Докторант Спасова обобщава ключовата роля на моделите на образователния мениджмънт в управлението на детската градина, тъй като те предлагат теоретични и практични рамки за оптимизиране на процесите на обучение и развитие в нея. Описва накратко използвани в дисертационното изследване понятия, сред които - характеристики на ефективното управление в електронна среда; педагогически и административни аспекти на електронното управление; информационни системи за управление на детските градини; автоматизация на административни процеси.

Втора глава включва преглед на литература, свързана с разкриване на схващания за спецификата на управление на образованието в електронна среда, за различни аспекти и настъпили промени в управленските практики, предизвикани от използване на дигитални технологии в управлението на детската градина. Погледът към управлението в електронна среда се основава на редица теоретични рамки и концепции, свързани с дигитализацията на образованието. Представените изследвания разглеждат различни аспекти на дигитализацията в управлението на образователни институции, като се акцентира върху предизвикателствата, възможностите и бъдещите перспективи.

Дигиталните компетентности на педагогическите специалисти се разглеждат като основен компонент за успешното адаптиране на образователните институции към съвременните технологични изисквания, налагащи необходимостта от целенасочени усилия за повишаване на квалификацията.

Специално внимание е отделено на представяне на теоретичните основи на управлението в електронна среда, базиращи се на няколко ключови концепции и модели, които обхващат както управленски, така и технологични аспекти. Конкретизирани са *предимства* на електронното управление в детските градини, *предизвикателства и рискове*, както и *тенденциите* за развитие на управлението в електронна среда. Посочени са предимства и недостатъци на електронното управление в сравнение с досегашното традиционно управление. Подчертана е значимостта на нагласите на педагогическите специалисти като ключов фактор за успешното прилагане на електронни методи в детските градини.

Прегледът на литературата, който е направен в първа и втора глава представя теоретичния модел за управление на детската градина в електронна среда. На тази база са дефинирани основните изследователски въпроси и подходи, които са основа на емпиричното изследване.

Методологията и анализът на резултатите от емпиричното изследване са представени в **третата глава**. В нея е посочена целта на изследването и основните теоретични рамки, които обясняват възприемането и използването на

нови технологии в образователния контекст, както и въпросите, на които се търсят отговори.

Коректно е описан използваният авторски инструментариум – полу-стандартизирано интервю и анкетно проучване на мнението на 66 директори, относно управлението на детската градина в електронна среда, както и анкета за учители (157 на брой) и анкета за родители (също 157).

Полу-стандартизираното интервю включва три ключови аспекта: идентифициране на предизвикателствата и бариерите, оценка на ефективността, оптимизация и подобрения на управлението на детската градина в електронна среда. Анкетното проучване има за цел да проучи нагласите и опитите на директорите относно електронните системи за управление.

Въведени в специализиран софтуер за статистически анализ анкетните данни осигуряват точност и ефективност в обработката на информацията и улесняват последващия анализ. За анализа на количествените данни са използвани различни статистически методи. Чрез тематичния анализ се идентифицират и анализират основните теми, възникващи от данните, което осигурява дълбочинно разбиране на мненията, нагласите и преживяванията на участниците.

Качественият педагогически анализ на резултатите, от проведените интервюта и анкети, дава възможност да се интерпретират мненията и нагласите на участниците за управлението на детската градина в електронна среда. Анализът се фокусира върху няколко основни аспекта: идентификация на ключови теми, нагласи и възприятия към електронното управление, качествени характеристики на управлението, препоръки за подобрения.

Получените данни са анализирани с помощта на статистически методи за количествените данни и тематичен анализ за качествените данни. Събраните чрез анкетите данни, са обработени с помощта на статистически методи, като са използвани софтуерни инструменти като SPSS и Excel за изчисляване на честоти, средни стойности и корелации. Качествените данни от интервютата и наблюденията са анализирани чрез кодиране и идентифициране на ключови теми и модели. Софтуер като NVivo е използван за подпомагане на процеса на

кодиране и анализ. На тази основа се идентифицират основни тенденции, предизвикателства и препоръки за подобрения.

Докторант Спасова обобщава, че получените резултати от анкетното проучване и интервютата с ръководители на детски градини и педагогически специалисти показват положително отношение към електронните платформи и тяхната роля за улесняване на административната работа, подобряване на комуникацията с родителите и осъществяване на по-добро наблюдение и оценка на напредъка на децата. Заедно с това идентифицира редица пречки, свързани с липсата на достатъчно технически ресурси, както и с недостатъчната дигитална подготовка на част от персонала.

На основата на събраните емпирични данни са идентифицирани значителни *предимства* на електронната среда за управлението на детската градина - повишена ефективност на административните процеси, оптимизиране на комуникацията с родителите и по-добро координиране на дейностите. Открити са някои *предизвикателства и пречки* при внедряването на електронни технологии - финансови ограничения, липса на адекватна технологична среда, както и недостатъчната квалификация на част от педагогическите специалисти.

Постигнатите резултати дават възможност на докторант Спасова да формулира някои *стратегии и препоръки* за оптимизиране използването на електронните технологии.

Проведеното изследване, предоставя убедителни доказателства за валидността на първоначално формулираните хипотези, като всяка една от тях е подкрепена от събраните емпирични данни. Хипотезите са напълно потвърдени.

Полезността и значимостта на проведеното от докторант Спасова изследване се доказва и от идентифицираните и очертани няколко *ключови тенденции*, които оказват влияние върху ефективността на интеграцията на електронни технологии в управлението на детските образователни институции и от формулираните *препоръки*.

Приноси:

Да се открият по-отчетливо приносите на направеното дисертационно изследване. Описаните приносни моменти биха отразили по-коректно

съдържанието на дисертационния труд, ако се обединят в посочените от докторанта групи по по-различен начин. Това би открито по-отчетливо значимостта на всеки принос.

Преценка на публикациите:

Публикациите са 10 и са свързани с изследваната в дисертационния труд проблематика. В тях са посочени важни за педагогическата практика препоръки. Публикувани са през 2021, 2022 и 2023 г. в сборници от научни конференции.

Автореферат:

Авторефератът представя по обобщен начин дисертационния труд. Открити са обобщените изводи. Посочени са конкретни препоръки за подобряване на образователния процес в дигитална среда.

Препоръки, бележки и въпроси:

- Дисертационният труд би спечелил, ако се избегнат ненужно дълги цитати.
- При описанието на категорията управление би било добре акцент да се постави върху управление на цялостната организация, на институцията, а не толкова върху управление на учебния процес.

Въпрос:

1. Кои са предимствата на модела с практическа насоченост?

ЗАКЛЮЧЕНИЕ:

Представеният дисертационен труд, разработен от докторант Радостина Василева Спасова отговаря на изискванията, които се предявяват към разработки за придобиването на образователната и научна степен „доктор”.

На основата на очертаните достойнства на труда, на демонстрираното умение за научно изследване, давам положителна оценка и предлагам на почитаемото научно жури да присъди образователната и научна степен „доктор” Радостина Василева Спасова в област на висше образование: 1. Педагогически науки, професионално направление 1.1. Теория и управление на образованието

15. 08. 2025 г.

проф. д-р Пелагия Терзийска

REVIEW

by Prof. Dr. Pelagia Mihaylova Terziyska, South-West University "Neofit Rilski" –
Blagoevgrad

of a dissertation on the topic: „**MANAGEMENT OF The KINDERGARTEN IN A
DIGITAL ENVIRONMENT**”, for obtaining the educational and scientific degree
"doctor" in the field of higher education 1. Pedagogical sciences, professional field
1.1. Theory and management of education

Author: Radostina Vasileva Spasova

Scientific supervisor: Prof. Yanka Totseva, PhD

This review was prepared on the basis of Order No. 1329 of 20.06.2025 of
the Rector of the South-West University "Neofit Rilski", as well as a decision of
the scientific jury on the procedure.

General presentation of the procedure and the doctoral student

The procedure and the submitted set of documents comply with the Law on
Academic Staff Development of the Republic of Bulgaria, Article 56 of the Internal
Rules for the Development of the Academic Staff of the South-West University
"Neofit Rilski".

Radostina Vasileva Spasova is a part-time doctoral student in professional field
1.1. Theory and Management of Education in the Department of "Educational
Management and Special Pedagogy", Faculty of Pedagogy of South-West University
"Neofit Rilski".

The education she received and the professional experience she gained
motivated Radostina Spasova to continue her studies in the doctoral program
"Educational Management" at the South-West University "Neofit Rilski" and to
carry out research on current problems of modern kindergarten management.

Doctoral student Spasova obtained a Bachelor's degree in Pedagogy from
the Faculty of Pedagogy at Sofia University "St. Kliment Ohridski" and a
Master's degree in Preschool Pedagogy from the Faculty of Primary and
Preschool Pedagogy. At this faculty, she also received an additional one-year

professional training in Special Pedagogy. She worked consecutively from April 1999 to October 2016 at Kindergarten No. 11 "Zname na mira" in Pernik, first as an assistant educator, and then as a teacher of children aged 2 to 7 years old. Under the project "Support for Equal Access and Personal Development" she worked as a speech therapist for almost two years. From October 2016 to the present, she has been the principal of the kindergarten.

The accumulated experience in the field of preschool education and in the process of managing a kindergarten provides sufficient opportunities for doctoral student Spasova to implement the dissertation research and contribute to the enrichment of the theory and management of education.

Relevance of the topic

Technological progress in education in recent decades has provoked significant changes in the management of educational institutions, including the management of kindergartens. The introduction of digital platforms and tools leads to improved efficiency in its management. Digital management responds to the challenges faced by modern kindergartens, offers new opportunities for solving emerging problems, and facilitates administrative processes and communication with parents. This is management that supports the process of searching for solutions adequate to the specifics of kindergartens, contributes to the optimization of resources and interaction between different participants.

Finding an optimal option for managing the kindergarten in a digital environment, for making the best possible management decisions, makes the dissertation research of doctoral student Spasova relevant and significant, deserving special attention. It emphasizes revealing various aspects of management in a digital environment, the place and significance of this environment for optimizing management processes in the kindergarten.

Presentation of the work and evaluation of the content

The dissertation submitted for review contains 158 pages of main text plus 10 pages of bibliography and 9 pages of appendices. The list of references includes 120 titles (including Internet sources), of which 104 are in Cyrillic and 16 in Latin.

The dissertation is developed in an introduction, three chapters and a conclusion.

In the introduction, doctoral student Spasova argues for the relevance of the research topic. She formulates the object and subject, the goal and objectives, as well as three hypotheses of the scientific study. She indicates the methods used - theoretical methods and methods of empirical research, as well as the stages through which the study goes.

The presentation of literature related to the disclosure of theoretical concepts, principles and features of management in the context of kindergarten is made in the **first chapter**. Emphasis is placed on the importance of strategic planning for the effective management of the educational institution. Models of educational management are listed according to Tony Bush's classification, with the main characteristics and application of each model indicated by him. The conclusion that was made is that each of them offers a different interpretation of the essence of management in educational institutions, without obtaining a complete picture of them. Some challenges facing the management of educational institutions are indicated. The challenge of management by goal setting, according to the concepts of Plamen Radev, is described.

Doctoral student Spasova summarizes the key role of educational management models in kindergarten management, as they offer theoretical and practical frameworks for optimizing the learning and development processes in it. She briefly describes concepts used in the dissertation research, including - characteristics of effective management in a digital environment; pedagogical and administrative aspects of digital management; information systems for kindergarten management; automation of administrative processes.

Chapter two includes a literature review related to revealing perceptions of the specifics of education management in a digital environment, of various aspects and changes in management practices caused by the use of digital technologies in kindergarten management. The view of management in a digital environment is based on a number of theoretical frameworks and concepts related to the digitalization of education. The presented studies examine various aspects of digitalization in the

management of educational institutions, focusing on the challenges, opportunities and future prospects.

The digital competencies of pedagogical specialists are considered a key component for the successful adaptation of educational institutions to modern technological requirements, requiring the need for targeted efforts to improve qualifications.

Special attention is paid to presenting the theoretical foundations of management in a digital environment, based on several key concepts and models that cover both managerial and technological aspects. The *advantages* of digital management in kindergartens, challenges and risks, as well as the trends for the development of management in a digital environment are specified. The *advantages and disadvantages* of digital management are indicated in comparison with the previous traditional management. The importance of the attitudes of pedagogical specialists as a key factor for the successful implementation of digital methods in kindergartens is emphasized.

The literature review, which is done in the first and second chapters, presents the theoretical model for kindergarten management in a digital environment. On this basis, the main research questions and approaches that form the basis of the empirical study are defined.

The methodology and analysis of the empirical research results are presented in the **third chapter**. It outlines the purpose of the study and the main theoretical frameworks that explain the adoption and use of new technologies in the educational context, as well as the questions to which answers are sought.

The author's tools used are correctly described - a semi-standardized interview and a survey of the opinions of 66 principals regarding kindergarten management in a digital environment, as well as a survey for teachers (157 in number) and a survey for parents (also 157).

The semi-standardized interview includes three key aspects: identifying challenges and barriers, assessing effectiveness, and optimizing and improving kindergarten management in a digital environment. The survey aims to explore the attitudes and experiences of principals regarding electronic management systems.

Entered into specialized statistical analysis software, the survey data ensures accuracy and efficiency in information processing and facilitates subsequent analysis. Various statistical methods were used to analyze the quantitative data. Thematic analysis identifies and analyzes the main themes emerging from the data, which provides an in-depth understanding of the opinions, attitudes and experiences of the participants.

The qualitative pedagogical analysis of the results of the interviews and surveys conducted allows interpreting the opinions and attitudes of the participants regarding the management of the kindergarten in a digital environment. The analysis focuses on several main aspects: identification of key themes, attitudes and perceptions towards digital management, qualitative characteristics of management, recommendations for improvements.

The data obtained were analyzed using statistical methods for quantitative data and thematic analysis for qualitative data. The data collected through the surveys were processed using statistical methods, using software tools such as SPSS and Excel to calculate frequencies, averages and correlations. The qualitative data from the interviews and observations were analyzed by coding and identifying key themes and patterns. Software such as NVivo was used to support the coding and analysis process. On this basis, key trends, challenges and recommendations for improvements were identified.

PhD student Spasova summarizes that the results of the survey and interviews with kindergarten leaders and pedagogical specialists show a positive attitude towards electronic platforms and their role in facilitating administrative work, improving communication with parents, and implementing better monitoring and evaluation of children's progress. Along with this, she identifies a number of obstacles related to the lack of sufficient technical resources, as well as the insufficient digital training of some of the staff.

Based on the collected empirical data, significant *advantages* of the electronic environment for kindergarten management have been identified - increased efficiency of administrative processes, optimization of communication with parents, and better coordination of activities. Some *challenges* and obstacles in the implementation of

digital technologies have been highlighted - financial constraints, lack of an adequate technological environment, as well as the insufficient qualification of some pedagogical specialists.

The achieved results enable doctoral student Spasova to formulate some *strategies and recommendations* for optimizing the use of digital technologies.

The conducted research provides convincing evidence for the validity of the initially formulated hypotheses, each of which is supported by the collected empirical data. The hypotheses are fully confirmed.

The usefulness and significance of the research conducted by doctoral student Spasova is also proven by the identified and outlined several *key trends* that influence the effectiveness of the integration of digital technologies in the management of children's educational institutions and by the formulated *recommendations*.

Contributions:

To highlight more clearly the contributions of the dissertation research. The described contributions would more accurately reflect the content of the dissertation work if they were grouped in a different way by the doctoral student. This would highlight more clearly the significance of each contribution.

Evaluation of publications:

There are 10 publications and they are related to the issues studied in the dissertation. They contain important recommendations for pedagogical practice. They were published in 2021, 2022 and 2023 in proceedings of scientific conferences.

Abstract of the dissertation:

The abstract presents the dissertation work in a summarized manner. The summarized conclusions are highlighted. Specific recommendations for improving the educational process in a digital environment are indicated.

Recommendations, notes and questions:

- The dissertation would benefit if unnecessarily long quotes were avoided.
- When describing the category of management, it would be good to place emphasis on management of the overall organization, of the institution, and not so much on management of the learning process.

Question:

2. . What are the advantages of the practice-oriented model?

CONCLUSION:

The presented dissertation, developed by doctoral student Radostina Vasileva Spasova, meets the requirements for dissertations for the acquisition of the educational and scientific degree "doctor".

Based on the outlined merits of the work, the demonstrated ability for scientific research, I give a positive assessment and propose to the esteemed scientific jury to award the educational and scientific degree "Doctor" to Radostina Vasileva Spasova in the field of higher education: 1. Pedagogical Sciences, professional field 1.1. Theory and Management of Education.

Date:

15/08/2025

Reviewer:

prof. Dr. Pelagia Terziyska